

Ground Galvanization

פרשת בהר תשפ"ב

LEVITICUS

25 / 1-9

PARASHAS BEHAR

HASHEM spoke to Moses on Mount Sinai, saying: ² Speak to the Children of Israel and say to them: When you come into the land that I give you, the land shall observe a Sabbath rest for HASHEM. ³ For six years you may sow your field and for six years you may prune your vineyard; and you may gather in its crop. ⁴ But the seventh year shall be a complete rest for the land, a Sabbath for HASHEM; your field you shall not sow and your vineyard you shall not prune.

2

2. שבת לה' — A Sabbath. . . for HASHEM. Ramban comments that the comparison between Shemittah and the Sabbath is that both bear testimony to God's creation of the universe in six days and His rest on the seventh. This is why only Shemittah — not any of the festivals — is specifically likened to the Sabbath. The seven years of the Shemittah cycle allude to the six thousand years of history that will be climaxed by the seventh millennium, which will be a period of peace and tranquility.

56

גלות צבל כנגד שבעים שמיטות שצטלו
היו, ע"כ. וכן הוא צמד נפרשה זו
(מנחם א"י) אמר משה, רצונו של עולם למה
נמכרו ישראל למלכות הללו, אמר לו מפני
שהן ממלכין את השביעית וכו', רצונו של
יגלו, הזהיר על השמיטות ועל היוצאות.

ובל זה נריך ציבור, הלא בני ישראל חטאו
או חטאים רבים ועצירות חמורות,
ולמה דוקא צעיל חטאו של ציטול
שמיטת קרקעות גלינו מארצנו, יותר מעל
שאר עצירות.

3 אטע 3000

כשבאה התורה בפרשת בהר לצוות את ישראל אודות חיוב שמירת שנת השמיטה היא מקדימה לכך פסוק של פתיחה: "כי תבואו אל הארץ... ושבתה הארץ שבת לה'", רק לאחר מכן מפרטת התורה את הלכות שנה זו: "שש שנים תזרע שדך... ובשנה השביעית שבת שבתוך יהיה לארץ".

מאחר שדיני השמיטה מפורטים בהמשך הכתובים, מה באה הפתיחה: "ושבתה הארץ שבת לה'" ללמדנו?
* שאלה זו הניעה את רש"י להביא את דברי חז"ל (שמקורם בתורת כהנים): "שבת לה' — לשם ה', כשם שנאמר בשבת בראשית". לאמור, כאן באה התורה ללמדנו את הגישה המתבקשת מאתנו בבואנו לקיים את מצוות השמיטה. שבייתה זו צריכה להיות לשם שמים, כשם שנאמר בעניינה של שבת בראשית, דהיינו השבת שבימות השבוע.

מזי משמעות הההדגשה שתהיה השבייתה "לשם ה'", כשם שנאמר

4

פרשת בהר

מראש צורים

340

קב עבודה בהר עבודת

בשבת בראשית? ביארו המפרשים (עיין "שפתי חכמים" ו"העמק דבר", וקדם להם האברבנאל) שהרי ידוע שמנוחת הארץ משביחה את הקרקע ומסייעת ליבול יותר השנים, אולם מטרת שביתת הארץ אינה להוביר את האדמה, כדי שבשאר השנים תוסיף תת כוחה. התורה מדגישה שהשבייתה המתבקשת מאיתנו היא רק מתוך נכונות לעשות רצון ה', ולא בשל חישובי כדאיות. ביתר הסבר הובהרו הדברים ב"קדושת לוי" (ונעין זה כתב גם הי"פרי צדיק" ד). ה"טור" כותב שעוד בהיות ישראל במצרים ביקש משה רבינו מפרעה להניח לישראל משעבודים ביום השבת. משה רבינו בהדיר לפרעה כי טובת פרעה דורשת כן. הן הכל יודעים שלכל פועל דרושה מנוחה כלשהי, ללא מנוחה עלול כל עובד לאבד את שארית כוחותיו, והרגיעה מפרק לפרק מחדשת כוחות ומאפשרת אחריה עבודה ביתר מרץ. בשל נימוק זה נראות פרעה להרשות לעם ישראל לשבות בשבת. על כך נאמר "ישמח משה במתנת חלקו", כי הציווי שנצטוו ישראל מאוחר יותר על השבת, תאם למה שהוא בחר מכבר לטובת העם.

* אכן, מאחר שניתנה תורה, מטרת השבייתה בשבת אינה בשביל לצבור כח וכיו"ב, אלא רק לשם שמים, בכדי לקיים ציווי הבורא. באותה גישה עצמה עלינו לקיים גם את מצוות שביתת הארץ. כדברי ה"קדושת לוי":

וזהו "ושבתה הארץ שבת לה'", כי דרך העולם לחרוש שדה שנה אחת ולהניח בו שנה שניה, כדי שיהיה יפה להוציא הזרע, ועל זה בא מאמר השם יתברך, שבשנת השמיטה שישבות הארץ, לא תהיה השבייתה מחמת טובת הארץ, רק "שבת לה'", מחמת ציווי השם יתברך.

נמצא שמטרת השבייתה בשנת השמיטה אינה למטרות חומריות כלשהן, אלא כדי לקיים רצון הבורא וציוויו. שביתת הארץ לא נובעת מתוך בקשת רוחים כלכליים כלשהם, אלא מתוך בקשה כנה למלא אחר דבר ה'.

שבת לה', פירש"י הק', לשם ה' כשם שנאמר ששנת צדקה. היינו שלא יכוין צמנות שמיטה ושבת למנוחת עצמו, אלא כדי לקיים מצוות הבורא צ"ה. וכבר דקדקו המפרשים (רמב"ן ועוד) למה דייקא כאן כמזה המורה זאת, שיכוין לשם ה', הלא כל המועדות וכל מצוות המורה כולם צריכין לעשותן לשם ה', כדק"ל (א"ח סי' ס"ד) מצוות צריכות כוונה, היינו שצביל מצוה צריכין לכוין צעשייתה כדי לקיים מצוות הבורא צ"ה, ולא לשום תכלית וכוונה אחרת להנאת עצמו, ומה נשתנו שתי מצוות אלו שמיטה ושבת שהמורה פירשה בהם שבת "לה'".

לקמן צפוף הפרשה של מצוות שמיטה כתיב, ועשיתם את הקתי וכו' וישבתם על הארץ לבשה, פירש"י הק', שצפון שמיטה ישראל גולים, שנאמר ויקח כי ל"ד) או תרנה הארץ את שצמחיה והרמת את שצמחיה, ושבעים שנה של

5a

פיקש רש"י: שבת לה, לשם ה'.

ויש להתבונן בזה, דלשון המקרא 'ושבתה הארץ' משמע שמצוות השבתה מוטלת על הארץ, ולא על בעלי הקרקע שישבתו ממלאכתם בשמיטה, ומצינו בכמה מקומות בחז"ל שמצוה זו שייכת לקרקע, ועל כולנה מה שנאמר בפסוק (כו, לו) 'אז תשבת הארץ, והרצת את שבתתיה. כל ימי השמה תשבת, את אשר לא שבתה בשבתתיכם, בשבתכם עליה'. ואם כן יש לתמוה האך שייך במצוות הארץ לשבות לשמה.

10 ועד"ו י"ל בענין שמיטה, שהיא ג"כ בבחי' שבת כאומרו ושבתה הארץ שבת לה, שבת לה' ממש, שמצוות שמיטה היא ג"כ כל התכלית והקיום של ישיבת ארץ ישראל, וע"כ היא נקראת שבת. וכל הבחינות של שבת ישנן בשמיטה, ע"ד דאיתא בזה"ק (ח"ב רה), שבת איהו יומא דנשמתא ולא יומא דגופא כלל, כך גם שמיטה היא נשמת האדמה, הנשמה שנתן הקב"ה באדמה של ארץ ישראל, דכשם שיש בחי' נשמה במדרגות העליונות כך יש במדרגות הנמוכות, ש"ק היא יומא דנשמתא במדרגות הגבוהות ביותר ושמיטה היא יומא דנשמתא של הבריאה, של אדמת ארץ ישראל, אשר כל קיומה הוא ע"י שמיטה. וכמו שעל ש"ק נאמר בזה"ק (ח"ב פת.) כל ברכאן דלעילא ותתא ביומא שביעאה תליין, כך מצינו בשמיטה בחי' זו, שכל ההשפעה והברכה יורדת בשמיטה כמ"ד וצויתי את ברכתי. עוד איתא ששמיטה ממתקת כל הדינים, והוא כמו ש"ק, שכל דינין מתעברין מינה וכל שולטני רוגזין ומארי הדינא כולהו ערקין ואתעברו מינה. וזהו שבת לה' ממש, שכל הבחי' של ש"ק ישנן בשמיטה, וכמש"נ-שבת שבתון יהיה לארץ דשמיטה היא בחי' שבת לה' בארץ. וע"כ הקדים הכתוב בתחילה כי תבואו אל

הארץ ושבתה הארץ שבת לה, ללמד שהתכלית של ביאת הארץ היא ושבתה הארץ שבת לה, שיקיימו מצוות שמיטה שהיא בחי' שבת של הארץ, ובזכות זה תבואו אל הארץ, ואח"כ נאמר סדר קיום מצוות שמיטה שש שנים תזרע שדך וגו'.

11 ועפ"ז מבואר משאחז"ל (אבות פ"ה) גלות באה לעולם על ע"ז ועל ג"ע ועל שפ"ד ועל שמיטת הארץ, וקשה דבשלמא ג' עבירות החמורות מובן שבעטיין באה גלות, אך שמיטת הארץ היא ג' לאו ועשה ואינה מן החמורות ומדוע באה על זה גלות. אלא הענין בזה שכל אחיותם וכוחם של ישראל בארץ ישראל היא בכח השמיטה בחי' שבת של הארץ, בה תלוי כל השפע בגשמיות וברוחניות, וע"כ בעון שמיטה באה גלות והם עוזבים את ארץ ישראל. ואין זה בגדר עונש אלא כיון שכל הקיום של ישראל בארץ ישראל וזכותם עליה היא בזכות שמיטה ה"י כאשר אינם שומרים שמיטה ממילא ניטלת מהם ארץ ישראל, כמ"ד אז תרצה הארץ את שבתותיה כל ימי השמה ואתם בארץ אויביכם. ולכך הקדימה התורה בתחילת הפרשה כי תבואו אל הארץ אשר אני נותן לכם ושבתה הארץ שבת לה, להורות שזו התכלית של ביאתם לארץ והיא זכות הקיום של ישראל בארץ ישראל.

זאת התורה R 5

לפי"ז אומר ה"שם משמואל" חידוש נפלא, כי כמו שהקב"ה לא ברא את העולם רק לששה ימים אלא שבכל שבת קודש ע"י שישראל שומרים את השבת, מתקדש הקב"ה את הבריאה לעוד ששה ימים, כן לא נתן הקב"ה את ארץ ישראל לישראל רק לשש שנים, אלא שבכל שנה שביעית שהיא שנת השמיטה ע"י שבני ישראל מקיימים מצוות שמיטה, מתחדשת נחלת הארץ לישראל לעוד שש שנים, וכך חזור חלילה כל ימי קיום העולם. ולכן בשנת השמיטה חוזרת הארץ להנותן שהוא הקב"ה, ומטעם זה צריך להפקיר כל תבואת השדה, כי בשנה זו כלל ישראל משולחן גבוה קא זכו, ולכן יש קדושה בפירות שביעית ותופסת דמיה בקדושה.

נתיבות בהר שלום קבה

כי תבואו אל הארץ אשר אני נותן לכם ושבתה הארץ שבת לה. שש שנים תזרע שדך ושש שנים תזמור כרמך וגו' ובשנה השביעית שבת שבתון יהיה לארץ שבת לה. ברש"י בשם תו"כ שבת לה, לשם ה', כמו שנאמר בשבת בראשית שבת לה. ובזה"ק (ח"ג קח.) איתא, ושבתה הארץ שבת לה, שבת לה' ממש, ויש לבאר הכוונה בזה. ובעצם הפסוק צ"ב מדוע בתחילה נאמר כי תבואו אל הארץ ושבתה הארץ שבת לה, שהל"ל מקודם שש שנים תזרע שדך וגו' ואח"כ ושבתה הארץ שבת לה, שהרי כך

הוא הסדר. וכעין זה יש להקשות גם לגבי שבת, דכ' וזכור את יום השבת לקדשו ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך ובים השביעי שבת לה' אלקיך, שהקדים וזכור את יום השבת לששת ימים תעבוד, ולכאורה הרי הסדר הוא להיפך, מקודם ששת ימים תעבוד ואח"כ בא שבת היום השביעי. וכן צ"ב מה שתזרע ושבתה הארץ שבת לה, ובשנה השביעית שבת שבתון יהיה לארץ שבת לה, דמשמע שכל מצוות שמיטה מיוסדת על ענין שבת ומה ענין זל"ז.

וי"ל הענין. דהנה שבת היא תכלית הבריאה, כמ"ש בתפלה אתה קדשת את יום השביעי לשמן

תכלית מעשה שמים וארץ, והאזה"ח הק' כתב (בפרשת בראשית) שכל קיום העולם הוא רק לששה ימים ובכל שבת מתחדשת הבריאה לששה ימים נוספים. ועל ידה מגיע יהודי למדרגות הגבוהות ביותר, כמש"כ בספ"ק שערי אורה, שכאשר אדם שומר שבת כהלכתה נעשה כסא ומרכבה להשי"ת. וזהו פי' לא"ל אשר שבת מכל המעשים ביום השביעי נתעלה וישב על כסא כבודו, שע"י הש"ק נהיה יהודי בבחי' כסא כבודו והקב"ה ישב על כסא כבודו. ונמצא שש"ק היא כל תכלית הבריאה שבה מגיע יהודי למדרגות הגבוהות ביותר להיות כסא ומרכבה לשכינה. לכן נאמר ראשית כל זכור את יום השבת לקדשו ללמד מהי התכלית, שהש"ק היא תכלית הבריאה והתכלית של כל יהודי, ואח"כ נאמר הדרך לתכלית הזאת, ששת ימים תעבוד וגו', שע"י שעובד ומתייגע בעבודת ה' בכל ימות השבוע הריהו מתקרב ומגיע לתכלית של שבת לה' אלקיך.

עפי' האמור מפרש השם שמואל את הפסוק "כי תבואו אל הארץ אשר אני נותן לכם ושבתה הארץ שבת לה". ודקדק האוה"ח הק', למה נאמר "אשר אני נותן" בלשון הוה, ולא נאמר "אשר נתתי" בלשון עבר כמו שנאמר בכל מקום. ולפי האמור הענין מובן, כי הקב"ה רצה להדגיש שבכל שמיטה יש כאן נתינה מחדש שהקב"ה נותן מחדש את הארץ לישראל לעוד שש שנים.

וזהו שכתוב "ושבתה הארץ שבת לה", ששביבת הארץ עניינה חזרת הארץ להקב"ה, וזהו שאחז"ל: "כמו שנאמר בשבת בראשית", כי כמו שבשבת קודש חוזרת כל הבריאה לה' כדי לחדש בריאת העולם, כך בכל שנת השמיטה מחדש הקב"ה נתינת הארץ לישראל עד לשנת השמיטה הבאה, ולכן כשלא שמרו ישראל שמיטה לא חידש להם הקב"ה נתינת הארץ ולכן גלו משם - עד כאן דבריו.

הכניסה לארץ ישראל ומטרתה

הכרה אדירה זו כי לה' הארץ ומלואה, המשתמעת מתוך השבייתה בשנת השמיטה, היא לא רק מצוה מסויימת, כשאר המצוות התלויות בארץ, אלא שלדברי המפרשים זוהי עיקר המטרה שלשמה נכנסו ישראל לארץ ישראל.

בעל "עקידת יצחק" מסביר בכך את ההקדמה שהקדימה התורה למצוות השמיטה. התורה פותחת את פרשת דיני השמיטה בפסוק: "כי תבואו אל הארץ אשר אני נותן לכם, ושבתה הארץ שבת לה". תמה בעל "העקידה", מה בא הכתוב להוסיף בפתחה זוג מאחר שלהלן התורה מפרטת את דיני ואיסורי השמיטה, הדגשת הכניסה לארץ שבענין זה מה באה ללמדנו?

הוא מסביר שבפסוק זה באה התורה להוציא מלב הטועים. שמו יסבור אדם כי התנחלות עם ישראל בארץ ישראל וזה היא לזו של עמים אחרים, כדרך שאומות אחרות מתנחלות וקונות שבייתה במקום מן המקומות. גישה זו התורה שוללת מכל וכל באומרה: "כי תבואו אל הארץ", אין זאת אלא לצורך הגשמת המטרה הנכספת של "ושבתה הארץ שבת לה". השמיטה היא לא רק מצוה שחלה על ישראל בעקבות ביאתם לארץ, אלא היא היעד העיקרי של כניסה זו. אמנם הקב"ה יצר את עולמו במתכונת ששש שנים יש לזרוע, לחרוש ולעבד את האדמות, אך מכל מקום התכלית אינה אלא השבייתה שבשנת השביעית.

גם בזאת מצינו הקבלה בין שבת קודש ושנת השמיטה. שבת קדשנו הלא היא כאמור בתפילה: "אתה קדשת את יום השביעי לשמך, תכלית מעשה שמים וארץ". כביכול כדאי היה בעיני רחמנא לברוא עולם ואף לאפשר מלאכה בששה ימים, כדי שתושג התכלית שהיא שמירת השבת. השבת היא היעד העיקרי שלשמו נוצרה כל הבריאה, והיא "סוף מעשה במחשבה תחילה". בנקודה זו משתווה לה גם השמיטה. אלא שהשבת נהגת בכל מקום, והשמיטה רק בארץ ישראל. לאמור, השבת היא מטרת בריאת כל התבל, ואילו השמיטה היא יעד הכניסה לארץ ישראל.

בכך מובנת המשנה (אבות פרק ה, משנה י) הקובעת כי "גלות באה לעולם... על שמיטת הארץ". מקרא מלא דיבר בזה הכתוב בפרשת "בחוקותי" (כו, לו - לה): "אז תרצה הארץ את שבתותיה... כל ימי השמה תשבות, את אשר לא שבתה בשבתותיהם בשבתכם עליה". בפשטות מתריעה התורה כאן על שעלול ח"ו לקרות בעקבות ההתרשלות בקיום המצוות התלויות בארץ.

כותב המהר"ל (גבורות השם - פרק ס"ד, ד"ה אתהלך. ע"ע בספר דרך חיים - הקדמת המשנה כעין זה):

"ונקרא ארץ ישראל ארצות, דכתיב (תולים ק"ה) 'ויתן להם ארצות גוים' - כי הם שבעת החתי והאמורי וגו'. וזה מורה על קדושת הארץ שכל דבר שיש בו שביעית מקודש ביותר".

הסיבה שארץ ישראל נקראת "ארצות" (על שם שבעת העממים שישבו בה) - להורות שהיא מתייחסת לבחינת הישבעי, וקדושת החומר, כלשון המהר"ל: "וזה מורה על קדושת הארץ שכל דבר שיש בו שביעית מקודש ביותר".

ביאור הדבר, כמו שהתבאר לעיל, כי המספר שבע מורה על נקודת הפנים (הנקודה השביעית), הממוקמת בתוך ששת הקצוות של הסתעפות החומר - למעלה, למטה, קדימה, אחר, ימין ושמאל. נקודה זו מורה על התכלית, השרש והמהות של החומר. לאותה נקודה משתייכת ארץ ישראל - שדרכה מצטרפות כל הנקודות הארציות לתכליתן ושרשן.¹

נמצא אם כן שעל אף ש"לה' הארץ ומלואה", וכל הארצות כולן מיוחדות הן לקב"ה ולגילוי כבודו, מכל מקום, ארץ ישראל משתייכת ומיוחדת לו ביותר. ואשר על כן השכין בארץ הזאת זרע אוהבו, אשר שומרים על קדושת הארץ, כדברי הרמב"ן (בראשית א' א'): "ואיננו ראוי שיירש מבחר מקומות היישוב, אבל יירשנו עבדי ה' זרע אוהבו, כענין שכתוב (תהלים ק"ה מ"ד) 'ויתן להם ארצות גוים ועמל לאומים יירשו בעבור ישמרו חקיו ותורותיו יצורו', כלומר, שגירש משם מורדיו, והשכין בו עובדיו, שידעו כי בעבודתו ינחלוה, ואם יחסאו לו תקיף אותם הארץ, כאשר קאה את הגוי אשר לפניהם".

ומעתה מובן מדוע נצטוונו במצות שמיטה דוק בארץ ישראל, שבוה מתחברת ומצטרפת בחינת השביעית שבמקום. (ארץ ישראל המתייחסת לבחינת השביעית) ושבזמן (כל שבע שנים) - ואז מאירה ביתר שאת אותה נקודה הנקראת "שבעי", ואזי מתייחדים כל פרטי העולם וחוזרים לשרשם, בבחינת "הארץ שלי היא".

18 שמיטה - שבת

מצאנו בכתוב שהצמיד יחד מצות השבת ומצות השמיטה, וז"ל (שמות ל"ד כ"א): "ששית ימים תעבד וביום השביעי תשבת בקריש ובקציר תשבת". וכבר עמדו חז"ל על זאת, ודרשו בכמה פנים.

אומנם על פי דרכנו, הדבר מובן על דרך הפשט, שכן שתי מצוות אלו זהות בתוכן - שתיהן מורות על ענין קדושת החומר, והתאחדות עם נקודת התוכן והפנים, בבחינת מספר שבעי.

WE HAVE NOTED 7 AS THE ESSENTIAL PARTS THAT DESCRIBE THE world in its completed, finished state. In truth, the true picture is only finally attained where the outer physical world is continuously in synch with the unifying inner spiritual point within. This, too, is epitomized in 7 as the determining number to depict kedushah, "holiness."

Every area of Jewish living has to relate to the designated kedushah as fully embodied within the number 7.⁴⁵ (In the context of a communal whole, the kedushah is found in the number 10.⁴⁶) Here the number 7 is part of the physical world as well as the sanctified component within it.⁴⁷

20 7: The INNER CORE

The Jewish People are tasked with infusing the universe with holiness. What does this involve? It requires taking the full range or multiplicity of 7 within the natural world and organizing it so that the 6 physical directions relate inwardly to the 7th spiritual spark as the inner core or epicenter within.

Just as the 4 directions that branch out onto a 2-dimensional plane are centralized by the 5th central point,⁴⁸ so, too, are the 6 directions in the 3-dimensional plane the epitome of the physical world (body) that contains within it the spiritual Divine force (soul) as its inner root.⁴⁹ The Heavenly source of this inner G-dly, so to speak, component enters and animates the physical world. This can be graphically depicted by the inner point of a 6-faced cube.

The image of 6 inward-facing points toward the 7th center is similarly found in the Menorah, candelabrum, made up of 6 branches emerging from the sides of a 7th center core.⁵⁰ Of the 7 lamps kindled on the Menorah,⁵¹ the flames of the 6 branches miraculously turned inward to face the center branch.⁵² In the Wilderness, 6 of the Ananei HaKavod, Clouds of Glory, enveloped the Children of Israel whose position took center stage as the 7th inner point.⁵³ The Arba Minim, 4 Species, taken on Succos, are waved in all 6 directions from the 7th central point, which is the person himself.⁵⁴ So 7 represents the spiritual locus.⁵⁵

I have already written in Bereishis (2:3) that the six days of Creation are the days of the world, and the seventh is a Shabbos for Hashem – when there will be the great, big Shabbos [of Mashiach]... (Ramban, Vayikra 25:2)

The Ramban is revealing something profound here. Hashem created the world to have a time frame of six phases and then a seventh. The continuum of time is split into a total of seven sections. Six sections constitute the standard time frame, and the seventh is holy. Six days make up the standard weekdays, seven is holy. Six years make up the standard cycle of years, the seventh (shemittah) is holy. And six millennia make up the standard time frame; the seventh is the era of Mashiach.

The seventh is not just holy; it is more than that. The Ohr Hachaim writes that Shabbos provides the energy and spiritual core for the six days to continue. This is because the seventh part (Shabbos) brings the entire set of six back to its Source. Shabbos

provides context, renewal, and invigorating restorative spiritual energy to the other six days. The same is true of shemittah: the sabbatical year brings the previous six years back to their Source.

And the same is true of the seventh millennium and Mashiach's arrival. We will look back and see the previous thousands of years in a completely different light.

Let us utilize the day of Shabbos as we should. Let us tap into its spiritual energy and allow it to reinvigorate us and reinvigorate the week as well.

24

משיב ה"שפת אמת" כי בהימנעות זו של האדם הוא מבחיר ומצהיר בחיוב כי העושה האמיתי בכל העולמות הוא רק הקב"ה בעצמו. גבורת הכח שבשביתה ממלאכה, היא עשיית דברו של הקב"ה, דהיינו הגילוי כי דברו והנהגתו של הקב"ה הם השליטים בתבל.

אף בזה שווה השביעית לשבת, שגם בה על ידי ההימנעות מכל מלאכת מחשבת שבתחום החומר האדם מעיד ומכריז על כך שהקב"ה הוא בורא העולם ומנהיגו.

ממעמקים ויקרא

25

"זוהתה שבת הארץ..." - אע"פ שאסרתים עליך, לא באכילה ולא בהנאה אסרתים, אלא שלא תנהוג בהם כבעל הבית, אלא הכל יהיו שוים בה: אתה, ושכירך ותושבך" (יש"י ויקרא כ"ה ו').

"שאל תלמיד אחד את רבי אבהו: למה צוה הקב"ה על השמיטה? אמר לו: אמר הקב"ה לישראל: ורעו שש והשמיטו שבע, כדי שתדעו שתארץ שלי היא" (תרגום לשון הגמ' סנהדרין ל"ט ע"א).

"שמיטה היא נגד מידת 'שלי שלך' (אבות ה' י) היינו, אם כי הארץ נתן לבני אדם, שיש לאדם קנין בארץ שיכול להוציא לו ממנה כל הטובות שבעולם, כי כל מיני טובות שבעולם נכללים בארץ כמ"ש (קדלת ג' ב') 'הכל היה מהעפר', ובשביעית יתן הכל לשם יתברך, כי הוא שובת ממלאכה ומעבודת הארץ של רשות על פי רצון ה', ושמיטת פקודיו. והי מידת 'שלי שלך', היינו שהאדם מקנה לשם יתברך כל קנינו בארץ" (ספר מי השלוח פרישת בהר. ע"ע בית יעקב ויקרא בהר ס"ה ה').

הרי מבואר, כי מצות השמיטה באה לעורר ולהשריש את ההכרה – "כי לי הארץ" – כי הארץ היא של הקב"ה, ואין להתנהג בה כבעל הבית, אלא כשכיר ואריס העושה כל הנהגותיו כדעת בעל הבית, וכלשון החינוך בטעם מצות

ובמובן המעשי. תכלית העבודה של ששת ימי המעשה הוא להתעלות ולהגיע למנוחת השבת, ולא מנוחת הגוף אלא מנוחת הנפש, "מנוחה שלמה שאתה רוצה בה", מתוך הכרה וידיעה "כי מאתך היא מנוחתם", ובכך "ועל מנוחתם יקדישו את שמך" (תפלת מנחה לשבת).

פי בימות החול הניח הבורא ית"ש מקום בבריאה להשתלטות זולתית כביכול, שנתן רשות לכוחות אחרים אשר מכניסים בלבול וטשטוש בהחירות ההכרה של אין עוד מלבדו. וכיון שבא שבת בא מנוחה מכל עקתין בישין, "שבת היא מלועוק" (שבת יב א), ונפש הישראלי מתעלה בהכרתה ודבקותה במקדש השבת ומכרך שביעי, "טוב יהודות לה' ולומר לשמך עליון".

זה 'תכלית' מעשה שמים וארץ. ואחרי שמשמנים את היעד התכליתי נוסעים לאורך כל הדרך בשביל להגיע למטרה.

בכל יום ויום שאנו מונים והולכים בימי השבוע: "היום יום ראשון בשבת" שני בשבת וכו', לקיים מצות "זכור את יום השבת: כי זו מן המצוה שנגצטינו בו לזכור תמיד בכל יום" (רמב"ן שמות כ ח), בכך הגנו הולכים ומתעלים לקראת שבת מלכתא, בתיקון המעשים לבלתי תהיה סגור מהם קדושת השבת (ועיין נועם אלימלך בשלח בפסוק והיה ביום הששי והכנינו).

23

341 שבת הארץ מראש צורים

כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ, וביום השביעי שלא ברא דבר, הכתיב מנוחה על עצמו. ולמען הסייר ולעקור ולשרש מרעיונו דבר הקדמות אשר יאמינו הכופרים בתורה, ובו יחרטו כל מינותיה ויפריצו חומותיה, באה חובה עלינו להוציא כל זמננו: יום יום ושנה שנה, על דבר זה, למנות שש שנים ולשבות בשביעית, ובכך לא תיפחד לעולם הענין מבין עינונו תמיד, והוא כענין שאנו מונים ימי השבוע.

לדברי בעל "החינוך" השביתה ממלאכת הקרקע נועדה להחדיר ללבבות את יסוד האמונה שהקב"ה הוא בורא שמים וארץ. לדבריו, זו גם הסיבה למה שצוותה התורה להפקיר את הפירות שצמחו בשביעית:

כדי שיוכור האדם כי הארץ שמוציאה אליו הפירות בכל שנה ושנה לא בכוחו וטוגלתה תוציא אותם, כי יש ארון עליה ועל אדוניה, וכשהוא חפץ, הוא מצוה אליו להפקירם.

ההימנעות ממלאכת הקרקע בשביעית כמו גם הפקרת הפירות, למרות שאין בהם עשייה בחיוב ב"קום ועשה", וכל עיקרן ב"שב ואל תעשה", מכל מקום מהם עולה ההכרזה הגדולה המעידה על אדנותו של הקב"ה בכל הבריאה. אף בזה דומה השביעית לשבת, שגם בה, על ידי ההימנעות ממלאכת מחשבת, מצהירים ישראל על דבקותם באמונת אומן בבורא העולם יתברך שמו.

ברוח זו מסביר הישפת אמת" (תל"ח) את דברי המדרש (ויקרא רבה א, א) הקורא על שומרי שביעית את הכתוב שנאמר (תהלים קג, כ): "גבורי כח עושי דבריו". המדרש מסביר שהרבה גבורה נפשית מתבטאת במה שאדם מוכן לראות את שדהו לא יום ולא שבוע, אלא במשך שנה שלמה, כשהיא בשממונה ואף על פי כן להחריש. תמה על כך הישפת אמת": הן אמת שהרבה גבורת נפש יש בכך, אבל מדוע מכנה הכתוב את שומרי השמיטה בתואר "עושי דבריו", הרי המצווה מתקיימת על ידם ב"שב ואל תעשה", ולא בעשייה בפועל?

Parashas Behar begins with the mitzvah of Shemittah: "When you enter the land that I give you, the land should rest a Shabbos for Hashem." Rashi explains that "for Hashem" means for the sake of Hashem. He adds that we find this exact wording in the Aseres Hadibros (Shemos 20:10) with regard to the weekly Shabbos: "And the seventh day shall be a Shabbos for Hashem." What connection is there between Shabbos and Shemittah?

The Raavad, in his introduction to *Baalei Hanefesh*, notes that numerous mitzvos share a common denominator: they demon-

strate that Hashem is in charge of the world, and we are not. Both Shemittah and Shabbos fall under this category of mitzvos. During Shemittah we desist entirely from working the land, and all the produce that grows during this year is free for the taking. The land is not ours; it belongs to Hashem.

Likewise, on Shabbos we are commanded to refrain from performing the 39 melachos. What these melachos have in common is that they are all acts of creation. On Shabbos, we demonstrate that we are ceasing to create, for Hashem is the sole Creator of the world.

Shemittah is an infrequent and uncommon mitzvah, since it occurs only once every seven years and applies only in Eretz Yisrael. On the other hand, Shabbos occurs weekly and is relevant in every location in the world. It is not merely a day off from work and an opportunity to spend time with family and friends; it is an entirely different perspective on life. Shabbos helps us to internalize that Hashem runs the world, and we are simply His caretakers. It is not our world into which Hashem has to gain entrance. Rather, it is Hashem's world that we have the zechus of entering, and therefore we must faithfully follow His precepts.

(Shiurei Chumash, Parashas Behar 25:2)

"Shabbos is not merely a day off from work and an opportunity to spend time with family and friends; it is an entirely different perspective on life."

פי תבואו אל הארץ אשר אני נותן לכם ושבתה הארץ שבת לה' (כה, ב). וברשי"י: שבת לה' לשם ה' כשם שנאמר בשבת בראשית. וברמב"ן משיג על דברי רש"י, כי גם המועדים לשם ה' הן, ולא יאמר באחד מהם לה', עיי"ש.

ואגיד לכם כלל כולל כל הפרשה, והוא יסוד לה. הראב"ד בהקדמתו לספרו, בעלי נפש, מגיד יסוד ברובן של המצוות שצוה הבורא ית' את האדם, והוא, למען ידע האדם כי יש לו בורא המושל עליו, כי אחרי שהקב"ה הארץ נתן לבני אדם, וכל שנתה תחת רגליו, הגה ברבות הימים ידמה האדם, כי אמנם הארץ שלו היא, והוא הבעלים, ואין זולתו, ואת ה' שכח ישכח כליל, כי על כן סבב הקב"ה את האדם בכל מעשיו וכל תנועותיו ידבר חוק ומשפט להוכיח ולהראות כי ה' הבורא והנותן לך כח וממנו הכל. והראב"ד מונה שם והולך דרך בכמה מן המצוות וז"ל: ולמען ידע האדם כי יש לו בורא המושל עליו, שם לו חוק ומשפט בהתחברו אל האשה, כאשר שם חוקיו על כל מתנות האדם, כי אם נתן לו שדה הזורע, צוה כמה חקים בחרישה ובזריעה ובקצירה שלא יחרוש בכלאים ושלא יזרע כלאים, ובקצרו את קצירו לא יכלה פאת שדהו, ובעת קצירו השבלים הגושרות מתוך ידו יניח אותם לעני הוא הלקט, ובאספו העמרים אם ישכח עומר בשדה לא ישוב לקחתו, ואחר כלותו מלאכת תבואתו בגורן ירים ממנו תרומה ומעשרות, ובעת לישו את בצקו ירים חלתה ממנה, ובעת יאכל את לחמו יברך את בוראו לפניו ולאחריו, וכן בכרמו ובזיתיו שם לו מאלו החוקים ואחרים מלבד אלה הפרט והעלולות שבכרם, וכן על לבושו שם חוקיו וצוה עליו שלא ללבוש כלאים, ואם יש לו כסות בת ארבע כנפים יעשה לה ציצית, ואם יש לו בהמה שלא ירביענה כלאים, ופטר חמור יפדה בשבוע, ובכור בהמה טהורה יתן לכהן, ואם נטע כל עץ לא ירביענה כלאים, ואם נטע עץ מאכל ישמר ממנו ערלה ורביעי, ואף על גופו שם חקו למול את בשר ערלתו, ועל ימי הבלו שם לו חוק לשמור את שבתות וימים טובים וכו'. וכזה הוא יסוד פרשתנו אשר נאמר, "כי תבואו אל הארץ אשר אני נותן לכם", דייקא, כי אחרי שנתתי לכם במתנה גמורה, הגה תחשבו עצמכם כבעלים על הארץ מאז ומעולם, ותשכחו קל מחוללכם, כי על כן אני מצוה אתכם

ושבתה הארץ שבת לה', היינו כי תזכרו ותראו בכל עניינה כי לה' הארץ, ואתם רק שכירי יום אתם, ובבוא זמנה לקחתה היא ממכם, מופקרת ה' היא, ואין לך רשות לא לחרוש אותה ולא לזרעה, כי יש בורא אשר הוא המושל עליה.

27 וזה הענין עצמו הוא בשבת קודש, שנאמר (לעיל כג, ג) שבת היא לה' דאין זה ענין של לשמנה, אלא ר"ל דהאדם קדוש הוא ביום השבת כולו לה', מופשט מכל אנוכיותיו, ששת ימים הלא תעשה מלאכתך, הגה תחשוב כי כתי ועוצם ידי עשה לי את החיל, כי על כן נתן לך ה' את יום השבת, באין כל מעשה, ואין כל מלאכה, בטל אתה ובטל כחר, יום שכולו שבת ומנוחה — מובדל ומופרש כולו לה', זהו אשר התו"כ מדמה שביעית ושבת שווין בענינם, שתייהן ענינן ביטול בעלות לעסק האדם, למען ידע האדם כי יש לו בורא המושל עליו, ולו הארץ ומלואה, שבת היא לה' — כל כולו של האדם קדוש הוא לה'.

והענין יצוה, על פי מה שדקדקו הראשונים (רמב"ם נתיב מצ"ע ע"ה) על מה שאמר הקב"ה לישראל נתתם עשרת הדברות, אנכי ה' אלהיך "אשר הוצאתיך

ממצרים", ולכאורה למה לא אמר אשר צאתיך או אשר צאתי שמים וארץ, שזה מורה יותר על מציאות הצורא צ"ה מציאות מצרים. גם צ"ע מה שהזכיר כאן שני השמות, אנכי ה' אלהיך.

ויבואר על פי הידוע מספרים הקדושים, כי המצריים לא כפרו בעלם מציאות אלהותו יתצדק, אלא צהשגתו הפרטית, כי אמרו שהקב"ה מסר הנהגת העולם לשליטת כוכבים ומזלות רח"ל, והעולם מתנהג מעצמו על פי הטבע שהוטבע בו צראשית הצריאה, ולא האמינו שהקב"ה מהוה את כל העולמות ומשגיח עליהם תמיד, וכמו שאמרו צוה"ק (ח"ג ר"י ע"ג) שזהו הסיבה מה שהמצריים עבדו לצאן והשתחוו להם, כי לפי שיטתם העולם מתנהג על ידי המזלות, לכן השתחוו ועבדו אל הצאן שהוא נגד מזל טלה שהוא ראש המזלות. וצוה פירש האר"י הק' (לקוטי מורה נבוכים) הפסוק שאמר פרעה (שמות ה' ב') לא ידעתי את ה' הו"ה, כי ידוע (זה"ק ח"ג ר"י ע"ג) ששם הו"ה רומז שהקב"ה מהוה כל העולמות ומשגיח עליהם בכל רגע, והוא אמר לא ידעתי את הו"ה, כי לא האמין שהקב"ה מהוה ומחיה תמיד את כל העולמות, אלא בשם "אלהים" היה מאמין. ששם "אלהים" בגימטריא "הטבע" כידוע (פרדס שער י"ב פ"ג), כי פרעה אמר שהעולם

ובזה יונן למה הזכיר כאן שני השמות, אנכי הויה אלהיך, פי שיחמינו דאף בחוק צנינות "אלהיך" המורה על הנהגת הטבע כנ"ל, גם שם מושפע אור שם "הויה" צ"ה, המורה שהקצ"ה מהוה ומחיה את כל העולמות, כי אף ההנהגה הטבעית מתנהגת על ידי הקצ"ה, כי הקצ"ה מהוה ומחיה את הכל בכל רגע מחדש.

ולתבליית זאת, אזה הקצ"ה את בני ישראל על מצות שמיטת קרקעות, כי כאשר האדם עובד חורע את שדהו והארץ מוילאה פריה, יוכל על ידי זה לשכות צניקל שהעולם מתנהג בהשגחה פרטית, משום שנראה לעיניו דעולם כמנהגו נוהג, שהוא זורע והארץ מוילאה פירות, כי כך הוא סדר העולם. לכן אזה הקצ"ה ושנתה הארץ שנת לה, שהאדם יפקיר את שדהו משך שנה אחת, ובאותה שנה לא יזרע את פריו, אלא יבטח בה שהוא יזמין לו פרנסתו, כמו שהקצ"ה הצביח ואיתי את צרכי לכו וגו', ועל ידי פעולה זו ישרש בלבו האמונה בהשגחתו הפרטית, להאמין כי כל חיותו תלויה ביד ה', והוא הוא המחיה ומחיה את כל העולמות, ומה שהארץ מוילאה ממה

בשאר השנים, אינו אלא על ידי שהקצ"ה משפיע חיותו בכל רגע, ואינו תלוי במה שהאדם עובד חורע בדרך הטבע, כי גם הנהגת הטבע מתנהגת על פי השגחתו יתברך.

ובזה יונן למה דוקא כאן במצות שמיטת הזכירה המורה "צחר סיני", לרמוז צוה, כי זו היא הכוונה של מצות השמיטה, לעורר את יסוד האמונה שקבלנו עלינו במעמד הר סיני, במצות אנכי ה' אלהיך וגו', להאמין שגם הנהגת הטבע מתנהגת על פי השגחתו יתברך, שמתוה זו הייתה תכלית ועיקר מעמד הר סיני.

ובזה יזוהר מה שפירש רש"י הק', שנת לה, לשם הויה"ה, היינו למצות שמיטה צוה כדי שנקבע בלבו את שם "הויה"ה, הרומז שהקצ"ה מהוה ומחיה את כל העולמות כנ"ל. והוה כשם שנאמר בשנת צראשית, כי גם מצות שמירת שנת צוה לכוונה זו, לשם הויה"ה, היינו לקבוע בלבו האמונה בהשגחה פרטית, ולעקור מלבונו הדעות כוזבות של המצריים שפירו בהשגחה פרטית, כמו שכחוב צפרשת ואתחנן בצבורות השניות (דברים ה' ט"ו) וזכרת כי עבד היית בארץ מצרים ויולאך ה' אלהיך משם וגו', על כן נז' ה' אלהיך לעשות את יום השבת, פי שהשבת צוה כדי להכניע את הקליפה ואמונה הכוזבת

של המצריים, וכן אנו מזכירין בקידוש היום, תחלה למקראי קודש "זכר ליצאת מצרים", כי צוה יום שבת קודש, יורדת חיות מדהה בכל הברואים, ואז כולם מכירין כי הצורה צ"ה הוא המחיה ומחיה אותם ממיד, ואין שום הנהגה וזלמו, לכן אז הוא הזמן לקבוע בלבו יסוד ושורש האמונה, שהצורה צ"ה הוא המשגיח בכל העולמות. ולכן אנו מעדיין בצניקת השבת על צריאת שמים וארץ, היינו שאנו מעדיין על השגחתו הפרטית, שהקצ"ה מחיה ומחיה את כל הברואים ממיד. נמצא כי שתי מצות אלו מצות שמיטה ושבת, שתייהן הן לכוונה אחת, לקבוע בלבו את שם הויה"ה, שהקצ"ה הוא המהוה את כל העולמות ממיד, ואין שום הנהגה וזלמו.

ולכן מפני עון שמיטה דייקא, ישראל גולים מארצם, כי עיקר הטעם והסיבה למה צחר הקצ"ה את בני ישראל לעם סגולה מכל העמים, וגירש מפניהם את שבעת העממים והצניקן לארץ הקדושה, היה משום שקבלו על עצמם מצות האמונה במעמד הר סיני, וכיון שפגמו באמונה זו, שוב אין להם חלק בארץ הקדושה יותר מכל שאר אומות העולם.

Mer Uziel

The essence of the Jewish people's relationship to the Land of Israel is dependent upon faith, and they express this faith by keeping the laws of the sabbatical year, looking to God alone for their livelihood. Their failure to keep these laws resulted from their lack of faith, and it led to a severance in their unique relationship with the Land of Israel. The punishment of exile was but the external manifestation of an inner connection that had gone awry.

ובאשר האדם יכיר את כל זאת באמת, ויאמין צוה באמונה שלימה, אזי לא יפול בדעתו ולא יפטר לבו בקרבנו, מרוב הנסיונות והאומנים הקשים העוזרים עליו במשך ימי חייו, ולא יתאוון ולא יתעצב משום דבר, אלא יקבל באהבה ובשמחה כל מה שעובר עליו, כי הלא כל תנועה מתנהגת על פי השגחתו יתברך, והרי הקצ"ה צוה את העולם כדי להטיב לברואיו כידוע (יש ע"ט), אם כן ודאי כי כל מה שעובר עליו לטובתו הוא, והיאך יוכל אדם צר דעת להתעצב מן דבר *שנעשה לטובתו. נמצא דכח אמונה זו, הוא קיומו וחיותו של צר ישראל בעולם, כי רק

צדק זה אפשר לעצור רוב הנסיונות העומדים לנגד האדם במשך ימי חייו. ובפרט צימים הללו, כאשר אנו עומדים צימי הספירה, עלינו להתחזק ביותר בזה אמונה זו, שהרי כל עבודתנו צימי הספירה היא, להכין את נפשנו לקראת יום מתן תורתנו, וכבר ציארנו כי עיקר תכלית מעמד הר סיני, ומה שצחר ה' את בני ישראל אז לעם סגולה יותר מכל העמים, הייתה צוה שקבלו על עצמם האמונה בהשגחה פרטית, אם כן גם בכל דור ודור, צימים הללו, כאשר האדם רוצה להכין נפשו להיות כלי מוכשר לקבל המורה מחדש, צריך להתחזק מאוד באמונה זו,

והבוננה הזאת של מצות שמיטה, היא נחמית ונוהגת בכל מקום ובכל זמן, כי זה עיקר יסוד ושורש היהדות, שהאדם יקבע בלבו באמונה שלימה וצורה, שאין שום דבר קטן וגדול נעשה בעולם בלתי השגחתו יתברך שמו, כמו שאומרים צ"ג עיקרים, אני מאמין באמונה שלימה שהצורה יתברך שמו הוא צוה ומנהיג לכל הברואים, והוא לבדו עשה ועושה ויעשה לכל המעשים. ואין שום דבר מקרה בעולם, כמו שאמרנו חז"ל (תל"ו ו' ע"ג) אין אדם נוקף אצבעו מלמטה

אלא אם כן נגזר עליו מלמעלה, וכל מה שעובר על האדם בכל רגע ורגע מימי חייו, הכל נקבע מלמעלה בהשגחה פרטית, וכן כל פרנסתו של אדם קצובה מן השמים, כמה ירוח וכמה יפסיד, והאיך וצרכה יגיעה ירוח פרנסתו, הכל מושגת בשבון מדויקת, ואין צדו של אדם להוסיף או לגרוע כלום ממה שנגזר עליו מלמעלה, אף אם יעבוד על זה בזיעת אפו בכל כחו, כי הוא יתברך הוא הנותן לחם לכל בשר בחסדו הגדול, וכמו שכתוב (מלאים קמיה ט"ו) עיני כל אליך יצברו ואתה נותן להם את אכלם בעתו.

שאף אם עוצרים עליו כמה מיני נער ועגמת נפש, שאינו רואה הללמה במעשיו, ואינו מלליה בפרנסתו, בכל זאת לא יחשב חלילה שהקצ"ה הסיר השגחתו ממנו, או שהקצ"ה השליכו מאתו ח"ו, ואל יפול על ידי זה צעצעות ומרה שמורה, וצנעת והקפדה חס ושלוש, אלא יתחזק בחמונה שלימה, ויקצע בלבו כי אין שום דבר בעולם המתנהג בלתי ראונו יתצרך, כי בכל רגע ורגע, וכל חלק וחלק מחלקי הרגע, הקצ"ה משגיח עליו צפריטות, וכל דבר קטן וגדול הנעשה עמו הכל לזכותו ולהטיב לחימתו, כי הקצ"ה מנהג עולמו נחמד וברחמים, וכלל רגע ורגע נשפט

בעולם רחמים וחסדים גמורים, כמו שכתוב (הה"ס פ"ט ג) עולם חסד יצנה. ואף שאינו מציין זאת בדעתו ושכלו, ונגד עיניו הגשמיים נראה שזה לו לרעה, וללצה גדולה יחשב לו, בכל זאת יבטל שכלו ודעתו אליו יתצרך צדיטול גמור.

והזמן העיקרי שבו יש צנח האדם לקנות בנפשו כח החמונה הזאת, הוא ביום שבת קודש, כמו שצ"ל, כי צנח יום השבת קודש, וזכיס כל הצרכים להכיר כי הצורא צ"ה הוא הנמחה אותם והמקיימם בכל רגע, ואם האדם מציין את עצמו ליום השבת קודש כדבעי, או זוכה לקד יום השבת קודש כדבעי, אז זוכה להשיג חמונה הזאת. וכבר ביארו בספרים

הלא על זה הזכירה אומנו המורה, שהשבת יהיה, שבת לה, לשם ה', היינו שיעקר כוונת המנוחה תהיה, לנו מעניינים גשמיים ומכחות הקליפות השולטין בימות החול, ולהתדבק בו יתצרך על ידי כח הקדושה ואור ה' היורד ביום השבת, כי בשבת יש צנח האדם להשיג ולטעום אור גדול יותר מטעם עולם הזה, כמו שפירש הר"ר צרוכל ממעוזיכו ז"ע, על מה שאנו אומרים צומרות ליל שבת קודש "מעין עולם הזה יום שבת מנוחה", כי "מעין" הוא מלשון "מעין", מעין עולם הזה יום שבת מנוחה, שיום השבת הוא המעין של העולם הזה, היינו שגם

נמצא, שישנם שני עניינים במצות השמיטה: האחד, מצד הארץ - להתבונן בחידוש הבריאה ובשלטון הקב"ה בה, והשני, מצד האדם - לעוררו לדרוש את ה', ולקרבו לעבודתו. ונראה להוסיף ולבאר, שכשם שמצד הארץ נועדה מצות השמיטה להודיע את מציאות ה' והשגחתו ושליטתו בעולמות התחתונים, כך גם מצד האדם, נועדה מצות השמיטה להודיע שיש ה' בקרבנו, כי נשמת האדם היא חלק אלוך ממנו, ועל כן מוכרח הוא לעזוב אחת לשבע שנים את עבודת האדמה, ולילך לדרוש את ה', כדי לפרנס גם את החלק הרוחני שבו.

42 חסד וחסד

התוכן החיובי שבשמיטה

ענין ההקבלה שבין השבת שבימים לבין שבת הארץ ניכר גם בתוכן הרוחני החיובי האמור לתפוס בשתייהן את מקום העשיה החומרית. רבינו עובדיה ספורנו (כה, ד) מטביר את הדגשת הכתוב "שבת לה":

שגם עובדי האדמה כאשר ישבתו בשנה ההיא יתעוררו לדרוש את השם באופן מזה.

אפילו לעובדי האדמה, החקלאים, שבדרך כלל מרוחקים מקשר ישר אל הרוחניות, דואגת התורה. בשבילם ניתנה מצוות השמיטה כאמצעי יעיל לבל ישקעו כליל בחומר ובגשם. השביתה המוחלטת מכל מלאכת קרקע אמורה להפנות את כל משאבי האדם לכיוון העיסוק ברוחניות וכך יוכל להגיע לשלימותו. שנה זו עשויה למלא את המצברים הרוחניים גם של איש האדמה, וממנה פינה ויתד למצבו הרוחני בכל השנים.

אף בזו שווה השמיטה לשבת, וכפי שהעיר ה"ספורנו" (פסוק ב):

"שבת לה" - שתהיה כל השנה הבטלה מעבודת האדמה מוכנת לעבודתו, כמו שכיוון בשבת בראשית באמרו: "שבת לה אלוך".

בדרך ששבת קודש הינה לא רק יום של מנוחה ומרגוע אלא גם יום של קדושה יתירה, כך צריכה להיות גם שבת הארץ. ההינתקות מכבלי השעבוד למלאכת השדה והכרם, מאפשרת התקשרות הנשמה בבורא העולם.

שבת בראשית, הינה כדברי ה"זוהר" הקדוש, "יומא דגשמתין ולא יומא דגומא כלל" (יומה של הנשמה, ואינה יום של הגוף כלל). ואף שנת השמיטה מדגישה אותו עיקרון. השביתה מן העיסוק בקרקע, מפנה את מבט האדם למה שהוא נעלה מן הקרקע והחומריות, ונוסכת טעם רוחני חיובי בכל מהלך חייו.

43

ויצוית את ברכתי

אכן בשביל שיוכל אדם לשקוד בשנת השמיטה על התורה ועל העבודה ולהתמסר כליל לעניינים שברוח, חייב להיווצר מצב שבו הוא לא יוטרג מבעיות של פרנסה וכיוצא באלו.

גם לזה דואגת התורה באומרה (כה, כ - כא): "וכי תאמרו מה נאכל בשנה השביעית, ויצוית את ברכתי לכם... ועשת את התבואה לשלוש השנים". התורה מבטיחה שאין להתיירא מפני אבדן מקורות התעסוקה בשנה השביעית. אדרבה, שפע של ברכה יגיע דוקא בעקבות ההקפדה על קיום מצוות השמיטה. (אגב, שומרי השמיטה, גם בימינו, המה מעידים כי במו עיניהם חזו כיצד התקיימה על בשרם הבטחה זו של התורה באופן מופתי נפלא).

גם בזו מוצאים אנו הקבלה בין שבת קודש שבימות השבוע לבין שבת הארץ. גם על שבת בראשית נאמר: "לקראת שבת לפו וגלכה, כי היא מקור הברכה". הדברים הוסברו ב"זוהר" הקדוש, כי אף על פי שאנו מצווים לשבות מכל מלאכה בשבת, ואף בהיות ישראל במדבר לא ירד המן ביום השבת, מכל מקום כל ברכות העליונים והתחתונים תלויים בשבת, וממנה מתפשט השפע לשאר ימות השנה.

מתוך הדברים הללו יש לנו ללמוד, עד כמה חשובה היא ההתחזקות התמידית באמונת הבורא יתברך ביום השבת, כי קיום מצות השבת מעיד על אמונתנו בהשגחת הבורא יתברך וחידוש העולם, ולא זו בלבד אלא שאחת לשבע שנים נצטוו להקדיש שנה שלימה כדי להעיד על אמונה זאת.

עוד יש לנו ללמוד, שגם אדם המוכרח לעסוק בעניני העולם, והרי הוא טרוד בהם כל כך עד שאינו פנוי לעסוק בעבודת ה', עליו לקבוע לו עתים מוזמנות שתהיינה קודש לעבודת ה' וללימוד תורתו, כשבת וכשמיטה, שנקבעו כדי שיעסוק בהם האדם בתורה ובעבודה, לקדש ולרומם את נשמתו. שהיא חלק אלוך ממעל.

36302

44-b

44a

המצוה משפיעה על כל הבריאה, ואם ישבות האדם בשביעית לשם שמים (ולא לשם כוונות זרות כמו שביארו חז"ל) ייחשב הדבר כאילו קיימה הארץ את מצוות השבייתה, לשמה!

ואולי בזה יש להטעים מה שדווקא בפרשה זו מצאה תורה מקום להודיענו שכל הפרטים והדקדוקים ניתנו בהר סיני, כי בראותינו עד כמה משפיעים מעשי האדם על הבריאה נבין כי כל פרט ודקדוק במצוה, בהר סיני נאמר.

תשנ"ט

והדברים מתפרשים על פי דברי המסילת ישרים (פרק א) שבשעה שהאדם מקיים מצוות הוא מתעלה והעולם כולו מתעלה עמו. משמעות הדברים היא, שביסוד הבריאה ניתן באדם שלטון על כל הבריאה כולה, ואיננו בחז"ל שביצירת האדם וכללו כל חלקי הבריאה וכל אחד נתן משהו מעצמו לבריאת האדם, ובהיות האדם מקיים תפקידו מתאחדת הבריאה ומתעלית כולה למטרתה הנצחית.

ובפרשה זו למדנו הבנה נוספת, כי גם מחשבת האדם בשעת קיום

49

קטו

שמו

בהר

בקרא

45

אף לעניינינו כוונת מצוה השמיטה היא בהקשר והכבוד שמראים לארעה ע"י שמעניקים לה זמן לנוח ולחזור לחיבתה, צלי לצוות אותה ולנהוג עמה כדבר משולל ערך וחשיבות. וממילא גם עונש ציטולה נמדד בצורת מדה. אם אין האדם מעריך ומחשיב את הארעה ואת מה שהיא עושה עבורו, ראוי הוא להפסידה לגמרי, מדה כנגד מדה. זכות קיום הדבר הוא רק כל זמן שמרגישים צו ומוקירים אותו ואת מה שהוא עושה עבורו. אבל צריע שאינד הדבר את חשיבותו צעיוני, וכאפס וכלא הוא חשוב למרות כל הטוב שטעה עמו, עונש אי הכרה זו היא לנכת צללות ולאבד אותה לגמרי. אם אחת מחשיבה כראוי, יהי נך את הדבר, ואם לאו, תפסידו לגמרי.

50

לא את כבודך (שמות ל"ג) העביר ה' לפניו מדת עוצו, ה' ה' רחום וחנון וגו'. רבי דעיקר כבוד השי"ת ניתן לחזות ע"י מדותיו. אט"פ דכתיב השמים מספרים כבוד ה' ומעשי ידיו מגיד כרכיע, יותר מע"י השמים והבריאה ניתן לחזות את כבוד השי"ת ע"י המדות שלו. וא"כ כשבחנו לפרשה זו של שמיטה, אשר לפי הרמז"ס היא פרשה המחייבת הכרת הטוב לארעה, דבר שהוא כה רחוק מדרכי השכל והכונה עד שלולא היות התורה מורה צדד כמעט לא הי' שייך שנוכל להשיגה, וכמו שביארנו שלא נחשבת לטובה על הטובים מה שאינם נוהגים כן, א"כ כשני ישראל באמת נוהגים ע"פ מדה זו ומרגשים כלפי הארעה ונותנים לה מנוחה למרות היותה רק דבר דומם, דבר זה מורה באופן נפלא על כבוד השי"ת. לולא מדותיו המעולות אשר הם מעל להשגת האדם, לא הי' שייך שיתקיים דבר שכזה, ונמלא ספיר היות שמיטה שבת לה' ולא רק לורך הארץ. בשעה שראים אנשים אדם הנוהג מצוה השמיטה, מצינים צע"כ שיש צורה עולם, וכמו

כ"כ לעוצתו. אם יכול אדם לנהוג כן ז"א שאינו מכיר צמה שהוא מקבל ממנו כלל, והיא עולה גדולה אפילו אם יימא שרשאים לנהוג כן ע"פ דין. ואף לענין הארעה, אט"פ שהוא דומם, לריך האדם להרגיש הכרת עובתה אליו, ולנהוג עמה לפי כבוד ולתת לה מנוחה לחזור ולקבל כוחותיו, ולא לעבוד אותה עד כלות כוחה. ואם יעבוד אותה עד אפס כח עד שאין זיכולתה להוליא עוד פירות, יסתכלו אנשים עלי' כדבר שאין לה שויות ותהי' מועלת בציון, זהו ענין המורה של שמיטה, שאם נהנית וקבלת מדבר אפילו דומם, עליך לכבדו ולהראות לו הכרתך.

48

ואתו ענין נוגע גם לכל חפץ ולכל דבר שמקבלים ממנו הטובה, וכגון מכונת הקלטה שפועלת בעצורה. עליו שלא

להרגיש אדישות כלפי' ולעודד יומם ולילה עד שהשנה, אלא עליו לתת לה מנוחה, ולא לגרום חלישות כחה ושזירתה ע"י השתמשות בה באופן תדיר, כדאי להראות את חשיבותה ותודתו לה עבור כל מה שעשה עבורו. וה"ה לענין צדיים אשר משמשים לכבד את האדם לכמה שנים, שאין לזרקם צפה אשפה צגלית, במקום אשר יראו זאת כל עובר וש' ויהיו מוטלים בציון. כמדומני שכך יש לבאר את כוונת הרמז"ס בפרשת השמיטה. בא וראה חשיבות ענין זה, עד שכמה גופי תורה נכתבו רק ברמז צלמא, וענין זה של הכרת הטוב נכתבה בתורה בפרשיות שלמות וארוכות ככמה מקומות.

והנה מתחילה ל"צ מהו ענין החינה מנוחה לקרקע, ולכאורה הקרקע אינה אלא דומם ואינה צולת הרגשים, וא"כ אינה ענין יש צממט מצדו עלי' עד כלות כוחה, וצולמא צהשמת אדם צין אדם אחי, לא נאה ולא יאה להשתמש

45-6

יכה אותה המקבל הטובה מהם. והגם שגם הם צכלל דוממים, וצודאי לא ירגישו צכעם אם יכה אותם משה, ואין להם שום שכל להקפיד על הכרת עובתם, אטע"כ מלד האדם עלמו יש ענין להכיר להם טובה, אם נהנית מדבר מה, ואפילו מדומם כמו עץ ואבן, עליך להשתנות מפל עלמך להוליד בקרבך רגשי הכרת הטוב, ולמנוע מחמת כן מלצוות אותו דבר או להכרע לו. וכל זה אמור אפילו כשנוגע הדבר להלל כלל ישראל, כמו צגוונא דמשה רבינו באשר היו כל המכות מעשי הלל צריי ממזרים, ואטע"כ לוב הצו"ע שלא יכה אותם משה כי אם אהבו דמאחר וקיבל משה הטובה מיוחדת מהם, עליו להרגיש בהכרת עובתם ולא

לצוות אותם. וכל זה למרות אי הרגשת היאור צדד כלום, ואוי הקפדת האדמה על כבודו ועל הכרתה. אינה לימוד נפלא עמון פשוט צפסקוים וצרשי.

46

ועפ"י נראה לבאר כעין זה הביאור בפרשת השמיטה וענינה. אדם השוכר פועל, וטובד הפועל צמסירות ונחמנות עבור רצו, האם יזיק הדבר להשתמש בו עד כלות נפשו שיבא שותת. דם ואפילו אם ישלם לו צעה"צ עבור פעולותיו אלו ואינו חונם אותו, ואפילו אם יסכים לכך מתחילה לעבוד אלא רבו שמויה עשרה שעות צמעל"ע ולא יפסיק אף לשתית קפה, אטע"כ אין זה דבר חנושי לנהוג כן עם מי שמכר עלמו